

ХАЛЬМГ ҮНИ

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг танггчн болн Элст балггсна комитетсин, Куч-кблсчнрин депутатнрин Танггчн болн балггсна Советсин газет

№ 31 (2864)

1957 дж. июнин 13

Үнн 20 деншг

Мал өсгггнд партийн гардвриг чангггахмн

Ори-нутгин селанэ эдл-ахун куч-кблсчнр, Советск Союзин Коммунистическ партин ХХ-ч съездин тууджлгч шиндврмүдиг күцэдж, 1956 джилд селанэ эдл-ахун эдл-уш, нег үлү, буудэ гарггггн икдүлггнд зөвэр ик күцангггүс бэрцхэв.

Селанэ эдл-ахун партийн гардвр чангггалггна, селанэ эдл-ахун производствиг шин техникэр цааранднь агслггна, колхозмүдиг, МТС-г болн совхозмүдиг кадрар батлсна, тэрэ тарлггнэ болн мал өсгггнэ кбдлчнрин бээдлин сээг ббдлүлснэ ашд буудэ, мах, үс, тос болн селанэ эдл-ахун нань чигн эдл-уш соньсгдэд уга хурдар икдүлггдх аргэ учрагдв.

Селанэ эдл-ахун эдлгддг 100 гектар газр болггна тоод 100 центнер мах болн 400 центнер үс авхин тблэ ори-нутгар нүүрт йовгч колхозмүдин эклдж делгрүлсн дбрлдэн энүнэ тускиг герчлджанэ. Кесг минггн колхозмүд хойр-гурвин джилин эргид мах гарггггн 3,5 холван икдүлх болцхав.

Колхозмүдин, МТС-н болн совхозмүдин дамшлтсиг хамцулдж тоолад, амн болггна тоод мах, үс болн тос гарггггар Америкин Соединени Штатсиг дбрхн джилмүдин эргид күцдж авх тбр Коммунистическ партэ тэвб. Эн төриг хангггггн советск улсин бээдлджирггггн зөвэрт ббдлүлхмн.

Мал өсгггнэ туст бээсн хэлэцэн эрк биш сольхмн гидж хб өсггггн болн ноос авлгггн цааранднь икдүлхн тускар бичсн КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин бичгд заагдджана. Партин болн правительствин эн заавр мана тангггчд онц ик чинртэ, юнчгад гихлэ, торггн нооста хб өсггггн Хальмг танггчн колхозмүдин болн совхозмүдин эрхн халх эдл-ахун болджана.

Карачаево-Черкесск автономн областин куч-кблсчнрлэ кесн социалистическ дбрлдэнд мана танггчн куч-күлсчнр, 1957 джилд ниднин джилинлэ дуньцүлхлэ, хббнэ тоог 375 минггг давулдж, киргггд авч гусударствд орулдж дгх ноосна тоог ниднин джилинэс 33 процент ббдлүлх даалггврмүд авцхала. 1958 джилин январин 1-шинд танггчн колхозмүдар болн совхозмүдар 1 сай 781 мингггн хбн бээх зөвтэ билэ. Малин өслтин төриг билн күцэввдн. Ода совхозмүдар болн колхозмүдар 1 сай 937 мингггн хбн бээнэ.

Тиим болсар, хббнэ то икдүлхн тускар кесн зураггн болн авсн даалггврэн зөвэр ик улугггэр күцэдж чадх цуг эварггс бээнэ. Хбн болгггн, хурггн болгггн менд хадггггн тблэ ноолда делгрүлггнд тбр бээджанэ, гару болсн нег чигн йовдлд оньган дгг уга бээлгггн уурулхмн.

★
КПСС-н Хальмг танггчн негдгч сеглэтр үр Н. И. ЖЕЗЛОВИН танггчн партактивд кесн докладас

★
Болв, колхозмүдин, МТС-н болн совхозмүдин зэрм гардачнр, селанэ эдл-ахун зэрм специалистнр, партийн болн советск зэрм кбдлчнр хб өсггггнд оньган муугггар дгцхэнэ, тэрүүнэс кблтэ хурггггн зөвтэ хбд хусрцхадг, гарула харггггхадг, дотр-дундин кергт алдж идгддг йовлмүд гарцхана, эннь тегэд танггчн хб өсггггнэ туст авсн зура болн даалггврмүд күцэгдл уга үлдх аамшг үзүлджанэ.

Партин Элст балггсна комитет болн балггсна күцэгч комитет хб өсггггнэ төрмүдэр муугггар кблцхэлджанэ. Балггсна колхозмүдар хбд икэр үкцхэнэ, нань чигн гару гарцхана. Партин Элст балггсна комитетин сеглэтр үр Трубицын болн балггсна Советин күцэгч комитетин ахлач үр Джимбинов селанэ эдл-ахуг, нег үлү хб өсггггн муугггар гарцхана гидж обком кесг дакдж темдгллэ, тер бийнь, колхозмүдин, МТС-н болн совхозмүдин му гардврла зөвшэрицхэнэ, дуту-дундсиг уга кехин тускар кбдлмш кецхэхш. Тиим бээдл үзэ бээдж тагч бээдж болшго. Партин Приютненск райком хб өсггггн муугггар гарднэ гидж бас темдглх кергтэ.

Яшкульск, Целинн болн танггчн нань чигн кесг райодт хб хэлэдж хадггггггнд элд ик салнь йовдлмүд бээнэ. Тиигэд чигн партин крайкомин VIII пленум деер Яшкульск района „Луговой“ гидг совхозин гардачнр шүрүтэ болн чик шоодлггнла харггггхав. КПСС-н крайкомин сеглэтр үр Лебедевн докладт келгдсн тер шоодлггна, селанэ эдл-ахуг иигдж цааранднь кедж болшго гисн заавр мана танггччн кесг олн партийн, советск болн эдл-ахун кбдлчнр авцхэх зөвтэ.

1957 джилд 100 хббнэс 110 хургг авх болсн даалггвр мана танггчн колхозмүд болн совхозмүд авцхала. Июнь сарин нег шинд тангггчар 100 хббнэс 93 хурггн авгдв, тер тоод совхозмүдар—95, колхозмүдар—88 хурггн. Хббнэ тбл авлггн танггчн колхозмүдар болн совхозмүдар сэн биш болсн ил медгдджанэ. Хурггггн зөвтэ хббдн ут тооггас 14,2 процентнь ода күртл хургглад уга.

Яшкульск, Целинн, Приозерн Приютненск райодин совхозмүдт хббнэ хусрнггн нег үлү элвг болв. Эдл-ахун зэрм гардачнр ода чигн хббнэ тбл авлггн чилэд уга гидж келцхэхмн. Энүилэ зөвшэрдж бо-

лхмн, болв ода күртл хургглад уга хббдин ик-зунь хусрнх болхмн, июнь сард гарсн хурггд бооджлггн тату болна. Май-июнь сармүд күртл хббнэ тбл авлггн удадулад йовдг хаджггр йовдлгг уурулх кергтэ. Иигдж хббнэ тбл авлггн эдл-ахуг харшлтан күргггас талдан юм дгхш. Крайинн болн танггчн нүүрт йовгч эдл-ахун олн джилмүдин кбдлмшин дамшлтар хэлэхлэ, үвлэр болн эрт-хаврар хббнэ тбл авхла, 100 хббнэс ик олн хургг авч болхн ил медгднэ.

Эн джил эрт хббнэ тбл авсн кошар-базд хурггд хадггггд гарггсн Приютненск района дбрвдгч совхозин ах хббчнр—уурмүд Береговой, Дорошенко, Агафонов 130-143 хурггд авб, Элст балггсна Сталинэ нертэ колхозин ах хббч, Социалистическ Куч-кблснэ Герой үр Попенко болн орден зуугггч үр Шахворостов—137-141 хурггд зун хбн болггнас авцхав.

Болв онц-онц райоудт, колхозмүд болн совхозмүдт хббнэ тбл авлггн бүрдэмдж угагггар кедв. Эн учрар, ик олн хурггд авлгсн уга, хурггд үкүлтэ болв. Элст балггсна, Приютненск района колхозмүдт, Яшалтинск района Хрущевин нертэ колхозд, Приозерн района „Сарпа“, Яшкульск района 108-ч болн Целинн района „Ленинский“—совхозмүдт нег үлү икэр хурггд үкв.

Хурггд гару угагггар хадгггггн тблэ ноолда кехд ода йилгггч наг ирв. Дегэд эртэс сакманиг икдүлхлэ хурггд эцх, үкүлггн икдх, тиигхлэ сакманиг бээлггдж бээхмн, отар болгггн хэлэдж шишлинь саянэр шүүдж йовх эрхн керг. Хурггггн халунас халхлин тблэ сүүдэр дгдгсег эркан уга бэрэд, хббдиг тасрхан угагггар сэн усар услх кергтэ.

Эдл-ахун болн партийн организаце, хббчнрин бригадст кадр олдж тэвхд эрхн оньган дгх зөвтэ. Эврэннь кбдлмшан саянэр медгд, сэн шунмгга кбдлмштэ улсас бригад бүрдэх кергтэ. Хб өсггггнэ кбдлмшт 3-5 джилэс тату бишэр кбдлчкн колхозникудиг, совхозмүдин кбдлмшчнриг ах хббчл орулдг болхмн. Хббчнр сэн хотхоолта, культури кевэр бээдг сэн гертэ болхиг тетгхмн, теднэ материалнь саягггн хээдж кбдлдг кехмн.

Хб элвэдж өсггд болн хббнэ тблгн сэн чинртэггэр авлггнд—үвлэр болн эрт-хаврар хббнэ тбл авлггн аггү ик резерв болджана. 1958 джилд 70 процентэс багг биш хбд үвлэр хургггүлхнн тблэд эркан уга эрт искусствени осеменень хббнд кех кертэ. Хуцмүдиг сэн шимтэ хотар тетгэд, августин негн күртл бээрн болн эргэд йовдж искусствени осеменень кедг пунктс белдх кергтэ.

(Чилггн 2-ч халхд).

Июнь сарин дбнн дбр Аральск тенггс талас Элст балггснур зу-гар чидмггг-чадмггга, идр наста тосхачнр ирцхэв. Тедн дунд зөвэр олн комсомольчнр йовцхана. Тер—эврэ тбрски Хальмг танггчн Элст хотл балггсн босхдж тосхлггна кбдлмштн куч-кблсн дгхэр, элдв-саяхн седкл зүүдж ирсн тосхачнриг тоссн байрта хург болв.

Мана гардачнрас: танггчн күцэгч комитетин ахлач Утнасунов Дордж, КПСС-н танггчн комитетин сеглэтр Сангаев Эренджен, комсомолн обкомин сеглэтр Надбитов Баснь, КПСС-н балггсна комитетин сеглэтр Манцынов Баснь ахта улс хургг гарддж кецхэв.

Эн хург деер ик чинртэ төрмүд хангггдв. Обкомин сеглэтр Сангаев Эренджен хурггг секдж келсн нур үгдэн, ирсн күндтэ тосхачнрт КПСС-н обкомин нерн деерэс халун менд келв. Сангаев Эренджен—алдр Ленинэ национальн политик нарни герл мет мандлдж, мана Ленинск ЦК-н гардврта Хальмг танггччн тосхдж бээнэв бидн.

Эн аль-чигн эдл-аху делгрүлх, эрдм-сурггүлэн дргджүлх, эврэ серлэн коммунистическ сурггмджар агсх, ним ик чинртэ, коммунизм тогтагч төрт орлдж, киндж кбдлсн күн—ийр элдв кишгтэ күн тер. Элст балггсна тосхлггна кбдлмш, тер ик чинртэ коммунизмн тосхлггна төрмүдин негнь. Тер учрар, мана тбрскн Элст балггсн тосххар ирсн залус бээсн чидлэн нбл уга бээдлин дуту-дундас ал уга балггсна тосхачнрла дбрлддж метклдэд, даалггсн кбдлмш хамгиг даньдл уга күцэх гидж ицджанэвдн—гигэд үгэн төсгггв.

Хургин негдгч төр—Хальмг танггчн тосхлггнд ямр дбнн-нбкд дгхнн туск правительствин шиндврн тускар танггччн күцэгч комитетин ахлач үр Утнасунов Дордж доклад кев. Хургин сүүрд бээсн улс ик оньган дгч докладиг соньсцхав.

—Мана Коммунистическ партэ болн Советск правительств хальмг келн улсин зовлнлджирггд икэр орлдж, мал-ахун өсггт, эрдм-сурггүлин тосхлт болн аль-чигн бээсн бээдлэн ясулх керггн дбнн-нбкд болдж, бээх гермүд, уух-эдлх, үмсх-зүүх хамггн цугтнь элвджүлхдн кергтэ кесг сай мбнг, түүнэс ганцхн Элстд 36 сай дгв. Тер дгсн олн сай мбнггн саянэр кергт шингггдж, негн күртлн эдлнэ гисн—мана эрхн төр.

—Тер учрар, унтл-кевл уга гилгэ, үнн седклэн даалгггсн кбдлмштэн тэвдж, бийн

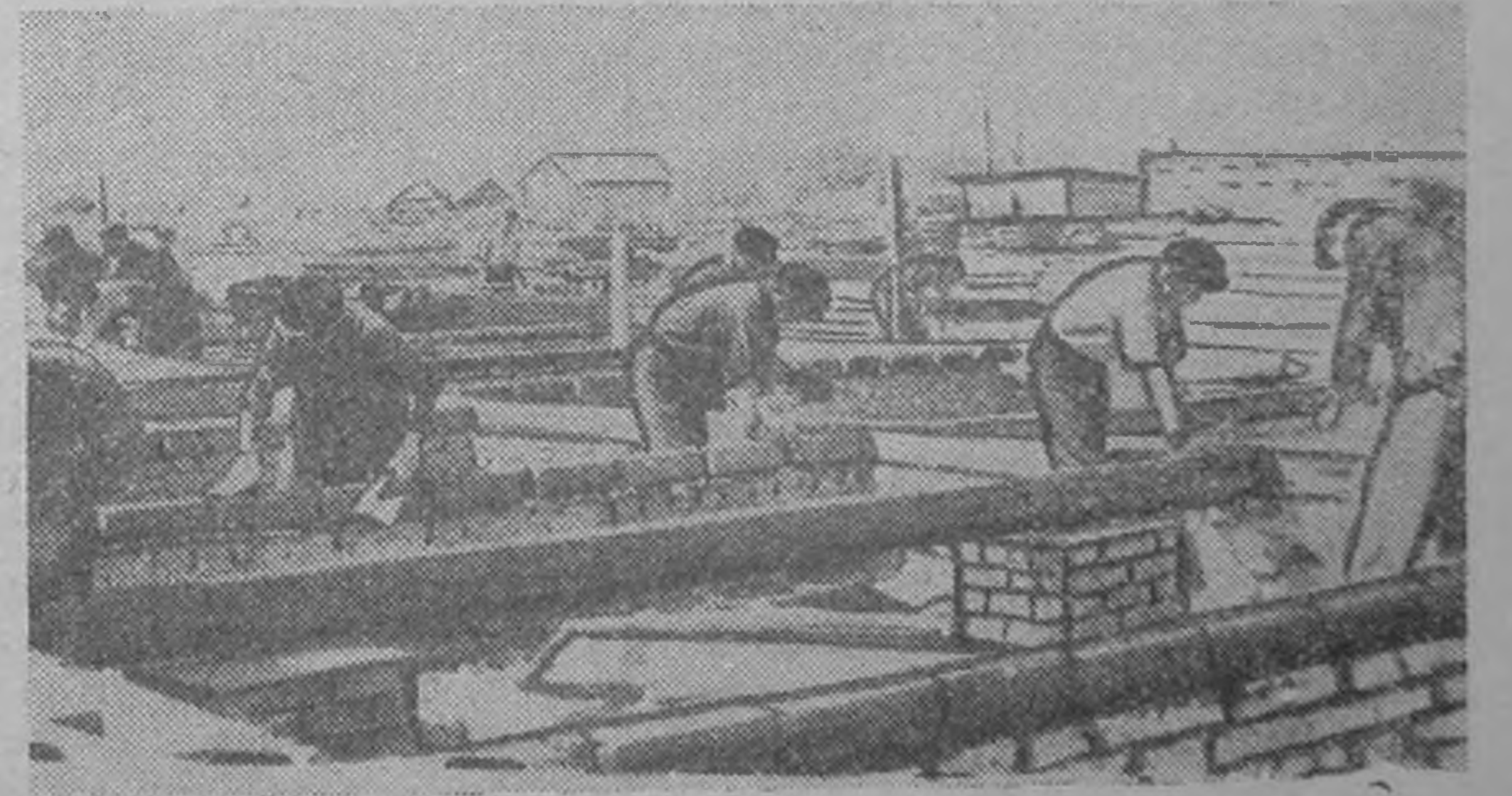
эрвлл уга шунж кбдлх кергтэ—гидж келэд Утнасунов Дордж докладан чилэв.

Надбитов Баснь үг келв. Алдр Ленинэ нертэ комсомолн член болна гисн ик гидг күндтэ нерн. Эн чинртэ комсомолец гисн нериг цеврэр хадгггдж чикэр эдлх кергтэ. Мана Ленинск комсомол Советск тбрскиннн дбчн джилэ тууджд тоолдж-томджд болшго ик чинртэ кбдлмш кедж күцэсн мбн. Ори-нутган харсгч даянд болв чигн, дотадн төвкнүн цагин тосхлтин кбдлмшт болв чигн мана Ленинск комсомол, Коммунистическ партин эрхн ицгтэ нбкдн болдмн. Мана бээдл дуту-дунд юмн дала бээнэ. Түүрү-зүүдү чигн харггна. Болв, тер цагзуурин юмн. Түүнэс бичэ сүрдти. Сэн джиргггтэ бээдл эврэн гүүдж ирдмн биш. Терүүг ноолдад, диилэд авдмн. Диилвр кенэ болх? Диилвр кенд дуртав?—гихлэ—гань халунас аадго, ганьрсн киитнд дардлдо, гарган бэрсн кбдлмшэн тохнэдж кедг, шамдгга, гавшун улст диилвр дурта.

КПСС-н балггсна комитетин сеглэтр Манцынов Баснь, Элст балггсна тосхлтин кбдлмшин тускар болн тер кбдлмшин күцлтин тускар босдж келв. Манцынов Баснь—Элст балггсна тосхлт ясулхта гидж мбнг мана правительств дгчэнэ. Түүнэс талдан Элстин уульнц ясулх, тагтс ясх, сад-моддинь немдж ургггггтх гидж—ганцхн эн кергт гурвин сай арслнь мбнгг правительств манд өгсн бээнэ. Ганцхн терүүгэр авад хэлэснэ бийнь мана правительств маниг ямр икэр киндж дбнн-дэжхн кенд чигн медгддж бээнэ гив.

Докладмүд хамг келгдэд төгссн хббн, Аральск тенггсин кбвэгггас ирсн тосхачнрин нерн деерэс, Манджиев Константин гидг комсомолец кбвүн босдж келгдсн угмүдт хэрү дгв.

—Ээдж болсн Хальмг танггччнмбдн хэрү босхдж дгсн, ленинск национальн политикиг делгрүлгч алдр Коммунистическ партин ЦК-д ик ханлт дргдж бээнэвдн. Үзсн соньссн хамг усн-цаснд одтх. Омик эврэ джирггггн ббдэн гаргггд ясулхд мана правительств ик дбнн-нбкд дгч бээдгдж. Танггччн тогтах төрт, тави джилэ зураггн күцэхд, киндж малан өсгггж, мах, ноос икдүлх эрхн ик төрмүдт унн седклэн дгч кбдлх бидн. Кбдлмш күнд болв гидж хооран цухрдж гарш угавдн. Коммунистическ партин гардврт, комсомолн члендүд, кезачн кесн кбдлмшэн чинртэггэр күцэдж йовхвдн гидж эн иткүлв.

ЗУРИТ: Элст балггсна тосхлт кбдлжэх, Кабаков гардджэх комплексн бригад 8 пэртэ хойр давр гернн улиг бэрджэх цагнь. Рая Астахован фото.

1960 джилд Хальмг танггъчин колхозму

ХАЛЬМГ ТАНГГЪЧИН ПАРТИЙН АКТИВИН ХУРГАС

Элст балгсна „Родина“—кинотеатрт Хальмг танггъчин парторганизацин партийн активин хурт болсн,—„Танггъчин колхозмуд болн совхозмуд малин шим-шүүс гаргългяр болн орн-нутгт орулдж бгглгяр авсн даалгвэр күүцэлгнэ йовудин тускар“ гисн тбр тавдж күүндвр кев. Эн тбрр КПСС-н Хальмг обкомин негдгч сeглэтр ур Н. И. Жезлов доклад кев.

Докладар күүндвр келгнд ним улс босдж уг келцхэв: Целинн района „Родина“—колхозин ахлач ур ВДОВИН, Хальмг унн—газетин редакторин дарук ур КАЛЯЕВ, „Буратинский“—совхозин директор ур МУХАРИНОВ, совхозмудин танггъчин управленэ начальник ур ИВАНЕНКО, КПСС-н Приютненск райкомин сeглэтр ур ПОСТНИКОВ, Западн района „Пролетарская победа“—колхозин гахач ур ГРЕБЕНКИНА, Приозерн района „Приозерный“—совхозин партийн организацин сeглэтр ур ЧУРЮМОВ, КПСС-н Западн райкомин сeглэтр ур ИЛЬИН, КПСС-н Сарпинск райкомин сeглэтр ур ВОИНОВ, КПСС-н танггъчин комитетин сeглэтр ур ДЖИМБИНОВ, Яшкульск района „Кировский“—

совхозин директор ур Землянский, ВЛКСМ-н танггъчин комитетин сeглэтр ур НАДБИТОВ, КПСС-н Яшкульск райкомин сeглэтр ур КАРГИН, Приютненск района 4-ч совхозин директор ур КИСЕЛЕВ, КПСС-н Элст балгсна комитетин сeглэтр ур ТРУБИЦЫН, танггъчин күүцэгч комитетин ахлач ур УТНАСУНОВ, КПСС-н Яшалтинск райкомин сeглэтр ур БОНДАРЕВ, танггъчин потребсоюзин ахлач ур СИДОРЕНКО.

Хургин кбдлмшт КПСС-н Ставропольск крайин комитетин сeглэтр ур А. П. Шаповал болн күүч-кблсчрин депутатрин крайин Советин күүцэгч комитетин ахлачин дарук ур В. П. Николаева хойр орлцв.

Күүндвр кесн тбрр хурт делгү шиидвр авб, энүй гол онгнь—селанэ эдл-ахун 100 гектар газр болгъна тоод танггъчин колхозмуд болн совхозмуд малин шим-шүүс гаргъдж авлгъан икдүлх тбрт тавгддхана.

Хальмг танггъчин партийн организацин партийн активин хурт болсн күүндврин тускар дор барлгдджана.

Үр Н. И. Жезловин докладин чилгчнь

Сән кошар болн тепляк уга болхла, хбд хургълггын үвлэр болн эрт хаврар кедгиг диилвртэггяр келж болшго. Болв танггъчар тедниг тосхлгн ода бийнь делгүлгдэд уга. Яшалтинск болн Западн райод эн керг күүцэхдэн тбрүц адгдгжаш.

Танггъчин колхозмуд болн совхозмуд хб киргълггиг делгү кеджэхдэн. Сарпинск, Целинн райодт болн Элст балгсар эн кбдлмш ик мууггяр кегддж йовна. Энүнд хяагчлэч улсин күүч-кблсн мууггяр бурдэгдсн үзгднэ, баях техник олзлгддхаш, ноосн хббнд үлдэд, геедрлгн гарчана, хяагчлгн уданар кегддж йовна.

Хяагчлгн болджах пункт болгнд агрегатсин кбдлмшинь бдр болгн шүүдж, хяагчлгн сән чинртэггяр кегдлгь тетгмн.

Мах, үс болн бндг гаргъдж авч госуларствд орулдж бгглгнэ зура күүцэлгн ик чинртэ тбрмүдин негнь. Болв кесн олн эдл-ахус тер зурагъан мууггяр күүцэдж йовна. Малас гардг хот-хол белдлгн болн хулддж авлгн танггъчар сулар кегддж йовна. Июль сарин нег шин күүртл госуларствд үс, ноос, бндг орулдж бгглгнэ зураг күүцэхмн, ноябрин 7 күүртл махна зурагъан гооцдж дуусхмн.

Махна туск тбрриг диилвртэггяр күүцэдж таслхин кергт мах икяр бгх бод мал бсглггн онц онгъан тавдж кехмн, мал таргълулх гуртс делгүггяр бурдэхмн. Малиг хойр-гурвн наснд күүргкэд, тегэд махнд бггдг болдгар кергн тавхмн. Западн болн Яшалтинск райодт мах гаргълггнд гаха бсглгн збвэр темдгтэ орм элх учрта. Яшалтинск, Сарпинск, Приозерн, Целинн, Яшкульск, Приютненск райодт болн Элст балгснд ббмдг шовуд бсгхин тблэ боодг болн водоемсин олзлгн кегддхаш. Танггъчин колхозмуд болн совхозмуд цугтан чиндгь бсгдг болх збвтэ.

Мана танггъчин эдл-ахуст мах гаргългн халхар агүү ик көрнэ баянэ. Энүгинь олн-амтнэ тблэд күүцднэ олзлхмн.

Хб бсглггн болн ноос авлггн цаарандн бсгдг-бргджүлхн тускар КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин илгасн бичг, хб бсглггнд баях збвэр темдгтэ дуту-дундсин илткэд, тедниг уурулхин туск тбрмүд тавб. Маднд болхла тер тавсн тбрмүднэ йилгүү ик чинртэ, тер юнъгад гихлэ, мана танггъчин колхозмуд болн совхозмуд ик зу олз-оругъан хб бсглгнэс авна. Эн джил госуларствд

орулдж бгсн нооснас тедн 162 сай арслнэ мбннгнэс тату биш олз авхмн. 1956 джиллэ дүнэгцүлхлэ 1960 джилин чилгчэр хббнэ тоонь 205 процент, госуларствд ноос орулдж бгглгн 234 процент күүрч бсхмн.

Эн ачта тбрриг диилвртэггяр таслхин кергиг күүцэлгн ода колхозмуд, совхозмуд, МТС-д бурдэлгнэ халхар сән кбдлмш тавлгнэс йилггьхмн. Олна малиг бсглггнд баях ах дуту-дунднэ, хотин көрнэ бурдэлгнэ сул болдгнэ баяггя. Энүг күүцэхд эрдн-шишэ болн нань чигн малин хотл чинртэ культур тарлгн манд нбкд болх. Эн джил 35.600 гектар эрдн-шишэ таргдв.

Болв зärm гардврч улс ода күүртэ эрдн-шишэн чинринь күүц меддж авцхагъад уга, тингэд энүнд онг твцхэхш, амтнэ нүд хаахин тблэ түүг тарцхэнэ. Онц-онц эл-ахусар болхла эрдн-шишэг асрлгн мууггяр кегддхэнэ. Колхозмудин, совхозмудин гардачрин, селанэ эдл-ахун специалист улсин, партин кбдлчрин, малин хотл ик унтэ эн культуриг асрдж, гаргъдж авхин тускар даалгвринь ббдлүлхмн.

Зärm гардачир улс бвс хадлгнэ кбдлмшиг делгүлхдэн адгъдж йовцхаш, бвснэ ямаран хадлгн баяхин йилгддж авад уга. Бвс хадлгн комплексн кегддхаш, тингэд бвснд геедрлгн баянэ. Малин хот белдлггн танггъчин селанэ эдл-ахун болн совхозмудин управленс мууггяр гардчана.

Колхозмуд, совхозмуд, МТС, МЖС-н партийн организацид ик чидл баянэ. Эн эдл-ахуст 2000 шаху коммунистир болн 4500 комсомольчир баянэ. Эдн болхла танггъчин партийн организацин 55,6 процентнь, комсомольск организацин—45 процентнь. Эн чидлэр, парть болн правительств, селанэ эдл-ахун 100 гектар газр болгнд малин тоогинь болн шим-шүүсин икдүлхн тускар тавсн тбрриг күүцэдж болхмн, мал үкдг болн таралгн гарлгнла ноолддж, шим-шүүс гаргългнэ на унинь багърулдж, күүч-кблснэ диг-дараг батидж, авсн социалистическ даалгвран күүцэдж чадлж болхмн.

Болв кесг эклцин партийн организаци колхозин болн совхозин производствд гүүнэр орлцхш, тингэд ард үлддж йовхн йоста учринь олдж, илгкдж чадцхаш. Эн учрар малас гару гарна, малин хотин бат көрнэ бурдэлггнд дуту-дунд баянэ, зärm гардачир улс даалгсн кбдлмшэн нертэ кевэр эс күүцэдг йовдл үзгднэ.

Малин фермсинг партийн организаци кадрар мууггяр батлдж баянэ.

Кадрла кедг кбдлмшиг збвэр ясрулхмн. Эдниг сургъдж дасхлгн—күүцэгддж йовх мал гер бсглгнэ туск тбрмүдлэ залгутаггяр кегдх збвтэ. Кбдлмштэн эс чадджах кбдлччирин гаргъад, чадмг-чидмг, дурн-седклэн кбдлмштэн бдг улсар тедниг сольх кергтэ.

Мал бсглггнд шуд йовх улс дунд олн политическ болн сургъмджин кбдлмш ягъдж тавдж чаднавдн, тенүнас мана цуг кбдлмшин диилврнэ йилггьх учрта. Эн тбрриг Западн болн Яшалтинск райодин партийн организаци саянэр күүцэджэхэнэ. Олн дунд политическ болн цайлгврин кбдлмш делгү кедж болх эв-аргъ танггъчин райодт цугтаднэ баянэ. Болв Приютненск, Яшкульск, Юстинск райодин болн Элст балгсна партийн организаци тер арггиг олзлдж йовцхаш. Хббчин, малчин, полеводин, такачирин бдр гидж делгү кедг болхмн, бариг, радио, фзмджтэ агитац икяр олзлхмн.

Мана танггъчин совхозмудт болн колхозмудт хббчирин онц темдгтэ кадрмуд, Социалистическ Күүч-кблснэ Героймуд, малин кбдлмшг бмн нүүрт йовгч улс олн баянэ. Эднэ кбдлмшнэ ик фзмджтэ-улгүртэ, болв эднэ дамшлтиг тархалгнэ кбдлмш ик мууггяр кегддхэнэ. Танггъчин газетс деер, энүнд гем бас тусджана. Унинь келхд, мана газетс ода чигн шин, еклдж гарад удан болад уга газетс. Малчрин түүрүн нүүрт йовх улсин дамшлтинэ делгү үзүлдж бичцхэх, эднэ кбдлмшин сән эв-арггинэ цайлгддж тархах газетсин эрки тбр. Танггъчин газетсин редакце ода бийнэ райодла, колхозмудла болн совхозмудла сул залгьдата, рабселькормудин актив бурдидж авад уга.

Олн амтн дунд даяч күүцлмүд бэрлггнур залгдсн политическ цайлгврин кбдлмш делгүлгнэ цуг танггъчин партийн организацин ик тбрнэ. Ростов-на-Дону балгснд болсн бмн үзгин болн Северн Кавказин селанэ эдл-ахун кбдлчирин совещаньд мана авсн даалгврин күүцэх, Алдр Октябрьск Социалистическ революцин 40-ч джилин ббнд белдлгь келгь бурдэх—мана ах кергүр, келдж болн бичдж кедг цуг мана пропаганд—залгдх збвтэ. Байрта сән бдрнэ тосдх йовх цагтан коммунизм тосхлгнур йовдж йовх хаалгъдан мана олн-амтн темдгтэ ик шин диилврмүд бэрхнэ лавта.

Хөөдин тоог хойр холвхмн

Я. В ДОВИН.

Целинн района „Родина“ колхозин ахлач

Мана колхозиг, тер дотр колхозин ахлач намаг, доккадчик шалгв. Манд тинм дуту-дундс ода чигн дала. Малин шим-шүүс икяр гаргълггиг, терүг госуларствд орулдж бгглггиг түүргяр бсгдж чадх хамг эв-арггиг күүцднэ олзлдж чадсн угавдн. Колхозин малин тбл багъ, дакад малмуд укцхэнэ, талдан чигн гарула харгъчхана. Терүнэ ашд билн госуларствд мах болн үс орулдж бгглггяр бртэ үлдвдн.

Суулин цагт эдл-ахун баядл ясрв, артелин чледүд дунд күүч-кблснэ диг-ларань ббдлүлгв, кбдлмшин норм болн кбдлмшин үн диглгдв, тер учрар селанэ эдл-ахун, нег үлү малас гардг хот-хол авлггиг икдүлгнэ колхозникүдин баядлин сә хяагггиг ббдлүлв.

Хойр джил урд артельд 20 минггн хбн баялэ, ода болхла, эн джилин хургъдтагъан хамдан 40 минггь гар хбн баянэ. Минь эн джил, эдлгдг 100 гектар газр болгъна тоод 3,5 центнер ноос авхмн. Хбн болгънас дундлад 5,2 килограмм ноосн киргггдж авгдлжана. Эн джил цуг бийнэ 1600 гар центнер ноосн авгдхмн.

Мана газрин ик агүү, хойр джилин эргцд хббнэ тоог, 1956 джилинэр дүнэгцүлхлэ, хойр холван икдүлх аргъ учраджана. Хб бсглггиг болн ноос авлггнэ цаарандн бсгдг-бргджүлхн тускар бичсн КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин бичгиг күүндвртан тавад, 1960 джил күүрл хббнэ тоог 100 гектар газр болгъна тоод багъ гихдэн долан центнер ноос авдг ббдггар 60 минггн хббнд күүргдж бсгхмн гидж кол-

хозникүд нег дууггяр шиидцхэв. Тер тблэд, кбг эрт тавхар 7 отар белддхэнэвдн. Тедн цугтан үвлэр тблэн бгхмн. Манд баярн газртан үвлэр хб хургълулх аргъ баянэ. Нам эннь сән. Энүнд увлин цагт кбдлмш уга сул улс олн болна, тедн сакманшикүд болдж кбдлцхэхмн. Үвлэр хбд хургълуллгнэ кбдлмшин ик зууггнэ колхозин комплексн бригад бий деерэн авчана.

Мал хярүлдг газриг уста кехин эркл, малиг услврар тетгхиг ясрулхин эркл 250 гектар газрт колхоз ус бэрхяр боодг кеджэнэ. Терүнлэрн зерглүлдж амтн баядг гермүд культурн бытовой гермүд, малин хашас бас кеджэнэвдн. Малин хот-хол белдлггнд онц онгъан бгчэнэвдн. Арте-нидинн джилэс үлдсн бвсн ик баянэ. Хуучн скирдсиг ясджана, зärm бвсинь шахккад, Хар газр орулдж, малин баярнд күүргхвдн. Ода чиги малин хот-хол му бишяр белдгв. Үвлэр тарсн таранэ культур—хар гуйр, тер мет тармр бвсн элвг. Эн таранэс багъ гихдэн 2000 тонн сән чинртэ бвс хурадж авхвдн. Эднэс збвэр ик бвсиг шэхад, хбн үвлэдг газрур авч одхвдн. Троицк МТС энүнд дбнэ болх, нег улү автомашиггяр.

Эн джил артель мах гаргългнэ кус-дундур холван ху икдүлхмн. Мана тооллгяр болхла, госуларствд орулдж бгх махан күүцэх бийгхэ, нам давулдж күүцэхвдн. Ода 200 үкр, шаглгдсн 1500 хбн болн 450 хуц асргдджана. Эн малмудин чинанэ сән, нег долан хонг, хойр долан хонгас билн эдниг белдлгнэ пунктсар йовулхвдн.

Патриотическ йовдл

И. ИЛЬИН,

КПСС-н Западн райкомин сeглэтр

Амн болгъна тоод мал бсглгнэ эрки гол эдл-уш гаргълггярн Америкин Соединена Штатсиг күүцхмн гисн партин дуудвриг Западн района күүч-кблсчир ик бргмджтэггяр дбннэвднэ. Обрхн джилмүдин эргцд малас авдг цуг хот-хоолиг багъ гихдэн хойр, хойр-дундур холван икдүлдг болдгар колхозникүд болн совхозмудин кбдлмшчир зүткдж кбдлцхэдхэнэ.

Иингдж икдүлдж чадх эв-аргъ манд баянэ. Гурвн джил урд района колхозмудар болн совхозмудар 200 шаху гаха баялэ. Ода болхла 13 минггь шаху гаха баянэ. Ниднин джил хагългдсн 100 гектар газр болгъна тоод 6 центнер гахан махн авгдла. Ода болхла 100 гектар газр болгъна тоод 40 центнер махн авгдджана, терүнэ тоод гахан махн 100 гектар газрин тоод 30 центнер

авгдджана. Үс саадж авлгн хурдар бсдж йовна. Ниднин джил 100 гектар газрин тоод 55 центнер үс саадж авгдла, эн джил болхла багъ гихдэн 90 центнер үсн саадж авхвдн.

Ленинград балгснд, РСФСР-н Барун-Ар үзгин селанэ эдл-ахун кбдлчирин совещаньд ур Н. С. Хрущевин келсн угиг тавдж куундэд, района күүч-кблсчир, 1960 джил күүртл 100 гектар газр болгъна тоод 17 үкр, 94 хб, 40 гаха, 300 шову бэрх болдж шиидцхэв. Тингсн цагт, 100 гектар газр болгъна тоод 73 центнер мах, тер тоод 55 центнер гахан махн, 230 центнер үс авх аргъ учрахмн. 100 гектар газр болгъна тоод 450 килограмм ноос авхвдн. Эврәннэ ббддэн даалгвврмудан чинртэггяр күүцэхин тблэд чидлэн арвлш угавдн гидж мана района күүч-кблсчир иткүлджэнэ.

Уд болн совхозмуд 3 сай хөөтә болхмн

Хөөнә то өсгүлгәнә ик көрнә

А. МУХАРИНОВ,
балгьсна „Буратинский“ гид совхозин директор

Мана совхоз мал икәр гарувт гидж ур Жезловин доклат заагдд келддәнә. Уннәс холд оч болшго: бидн муугьр көдлвдн. Мал гарувтгын, нургьлдж хөд гарувтгын—мана муугьр хәләд хадгьлсна учр болджана.

Ода эн дугу-дунде уурулгьдана. Турун болдж бидн мал хәләд хадгьлгьнг ясурулувдн. Хөдчирин болн укчирин бригадиг, хәру газрун нуудж ирцхәсн дамшлтта хальмг улсар батлвдн. Терунлә зергьлдж, совхозин малмудин то икдүлхин эркл, эздүдәс малмуд хулдд авчана. 200 шаху хөд хулдд авчвдн. Дакад, багь гихдән 500 хөд хулдд авчвдн.

Эн тавн джилә зуран чилгч күргл хөднә тоог багь гихдән хойр холван икдүлхвдн. Эн джил малин то тавн мингьн гә ба өсдәнә, эннә тегәд 30 гар процент өсгүлгән болдж гарчана.

Хө өсгүлгьнг болн ноос авлгьнг цаарандан икдүлгьнә хамгин ик көрнәгн—үвләр малин төл авлгьн болджана.

Эн джил мана совхозд зуг негхн отарг, ур Шургучиев хөдчин бригадт, үвләр хургьлулгьдх хөдчин көг тавгьд. Кемердән бидн хургьлх хөдчин цуг отармудиг үвләр хургьлулгьд кехлә, ноос авлгьнг икдүлхин тускар партин болн правительствин тавсн төриг хойр джилин эргцд күцәх бәәтхә, нам зөвәрт давулдж күцәджд чадхиг эн бригадин дамшлт үзүлджәнә.

Ур Шургучиев хөдчин бригад хургьлсн 100 хөн болгьнас 124 хургь авч, менд халгьлв. Тер хургьд цугтан бооджун, эрүл, сәәнәр өсдәнә. Ода теднә дундин чиньурнә 16-18 килограмм татцхана. Эдн март сард гарсн хургьд. Кемердән февраль сард төл авсн болхла, энүнә узмднә улм деер болх билә. Увләр гарсн хургьдиг тер джилин июль-август сард киргьд болхмн, тиггәд хургьн болгьнас күсдундур—хойр килограмм ноос авч болхмн.

Совхозин партийн организац болн специалистр хө өсгүлгь-

нә нуурт йовгч эв-аргьнг, улгүрнә мана совхозин хөдчир дунд үвләр хө хургьлулгьнә дамшлтиг өргнәр цәәлгьджд кедж өгнә. Совхозд бәәх хургьлх 11 отар хөднәс 7 отар хөднәдн үвләр хургьлдгар көгинь тәвжәр шийдсн учрар, эн төрт ик оньган өгчәнәвдн.

Увләр хөд хургьлулхин төлөд траншейн кев-кецтә дулан хашас кеджәнәвдн. Ода деерән отар болгьнд неджәгьд тийм хашас кеджәнәвдн. Тер хашас кехд бәәри газрин материал икәр нургьлджд хулс олзлджана.

Юн чигн кергиг күн, кадр күцәдмн гисиг тоолджд санад, мал өсгүлгьнәр бәәх кесг гермүд бәрджәнәвдн. Эн джил багь гихдән 70 пәтр совхозин централн усадьб деер, производственн участксар—фермсәр бәржд дуусгдхмн.

Эн джил өвс хадлгьнә көдлмшлә зергьлджд өвс силосоват кеддәнә. Саалин укрмүд бәәдг газрт болн үвлән хургьлх хөд бәәх кошарин өдр 500 гар тонн сән силос тавгьд.

Орн-нутгдан гахан мах элвгәр өгхвдн

О. ГРЕБЕНКИНА,

Западн района „Пролетарская победа“ колхозин гахач

Амн болгьна тоод мах, тос болн үс гаргьлгьр Америкн Соединенн Шгатсиг өдрхн джилмүдин эргцд күцджд авхин төлөд маниг, мал өсгәч күч-көлсчириг, мах гаргьджд авлгьнг шүрүтә хурдар элвгәр гидж парть дуудджана. Эн ик күндә болн чинртә төр. Цуг советск олн йамтсн бәәдл-джиргьлин кемджәг улм өддүлхиг, энүг күцәлгьн өгх зөвтә.

Төрсн Коммунистическ партин эн дууджиг мана „Пролетарская победа“—арте-

лин колхозникүд урмдга кевәр тосцхав. Эврәннә эв-аргьн диглдж тоолад, өбрхн хойргурвн джилмүдин эргцд мах гаргьджд авлгьнг, ода өгчәс нәсн, хойр-гурвн холван икәр өгхмн, нег улү, гахан мах гаргьджд авлгьнг шүрүтә хурдар элвәхми гидж темдгүвдн.

Ода мана фермд 700 гаха бәәнә. Кичгьлх 26 гаха хәләджд асрх нанд даалгьгдсн бәәнә. Тедниг цевр бәәрд хадгьлнәв, хот кемджәгьр өггүлгьнг дигтәгьр күцәнәв, арднә

ордг цугтагьнә сәәнәр хәләджд асрнәв. Эн тоот гахан өслтд, мах болн өк бәрхднә нөкд болна.

Бийннә асрдах кичгьлх гаха болгьнас 13-д кичгүд авбув. Даки немүд багь гихдән гаха болгьнас 3-4 кичгүд авх гидж санджанав.

Алдр Октябрин 40-ч джилн өднд нерәджд бийдән авсн даалгьврн тоомсрагьр күцәхв.

Эн кевәр мана артелин наадк гахачир чигн күч-көлсән өгч көдлджәцхәнә.

Мана авчах шин даалгьврс

С. ЧУРЮМОВ,

„Приозерный“ совхозин парторганизацн сегләтр

Хө өсгүлгьнг болн ноос авлгьнг цаарандн өсгүлгь-өргдждүлхн тускар КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин илгәсн бичиги цәәлгьджд өггүлгьр мана совхозин партийн организац ик көдлмш кев. Хөдчирин бригадт цугтадн оч агитатормуд терүг умшджд күүндвр кецхәв. Парть болн правительств өбрхн джилмүдин эргцд, ноос авлгьнг багь гисн бийдн хойр холвандн өсгүлгьн гидж тавсн төриг малчир цугтан чик гидж зөвшәрцхәв. Кесг олн хөдчир, совхозд хө өсгүлгьнә кергиг ягьджд бурдәсн сән болхн тускар тодрха севдәрән келцхәв, социалистическ шин даалгьвр авчхав.

КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин бичиг болн Ленинград балгьсн болсн, РСФСР-н Барун-Арүзгин селәнә эдл-ахун көдләнчирин совещань деер ур Н. С. Хрущевин келсн угиг гүүнәр цәәлгьджд өгснә хөдт бийдн, совхозин көдлмшчирин хург хурадж, партин болн правительствин зааврар күүндвр кецхәв, малин шимшүүс

гаргьлгьнг икдүлхн тускар совхоздан күцәх тодрха төрмүд темдгүлвдн.

Хөднә тоогинь 1960 джил күртл хойр холван давулдж өсгх даалгьвр мана совхозин көдләнчир авчхав. Ода маднд 24 мингьн хөн бәәнә. Зургьлджд тавн джилин зура күцәлгьнә чилгчәр 52 мингь күрч өсхмн. Ноос авлгьн гурвн холвандан гишнә өсх. Хөдчин тохминь ясурулгь кецхәв, энүгән күцхвдн. Нидн джил хөн болгьнас авсн ноосн дундинәр тоолхла 2,6 килограмм бәәсн болхла, 1960 джилд 5 килограмм багь биш болхмн. Эн джил болхла, совхозар ноос авлгьн 200 центнер өсдәнә.

Хөднәс төл авлгьнг ясджд, хургьд авлгьнг икдүлх халгь темдгүлгьд. Нидн джил хургьлх 100 хөн болгьнас зугл 156 хургь авла бидн. Тавн джилн чилгчәрн 110-д хургь авхар седжәнәвдн. Энүг күцәхн кергт маднд эв-аргь бәәнә. Хургьлх 100 хөн болгьнас 125-134-д хургь асрдж авч гарцхәсн хөдчир маднд олн бәәнә. Эднә тоод уурмүд Киселев, Манджиев, Степанов

болн нань чигн. Хургьд асрдж авх эн джилә зурагьн совхоз ода давулад күцәкхсн бәәнә.

Көдлмшин турун нуурт йовцхәх хөдчирин дамшлтиг тархахн тускар партин организац делгү көдлмш күцәдждәнә. Энүнә залгьдн хөдчирин бригадсиг, хальмг улс дундас медрлтә, чидх-чадх улс орулдж, батлдж бәәнәвдн.

Малин хог белдлгьнә керг партин организацн гол оньгнә тусджана. Өвс хадлгьнә бригадин көдлмшчир дунд олн-дундин цәәлгьврин көдлмш тасрлтан угагьр кедджд йовна, өвс хаддг, ковнүлгд, овалдг улсн дунд коммунистр социалистическ дөрлдг сәәнәр бурдәджд, гарджд бәәнә. 7 мингьн гектар газрин өвсн совхозд хадгьлд авгдкв. Кесг олн механизатормуд өдр болгьн зурагьн 150-180 процент күргьд күцәцхәнә. Уурмүд Чернявскин болн Селезневин агрегатс илгьү сәәнәр көдлцхәдждәнә. Эднә дамшлтиг агитатормуд совхозин цуг механизатормуд дунд тархаджана.

Эдл-ахуг медрлтәгьр гардхмн

В. ПОСТНИКОВ,

КПСС-н Приютненск района сегләтр

Хө өсгүлгьнг болн ноос авлгьнг цаарандн өсгүлгь-өргдждүлхн тускар илгәсн КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин бичг мана района колхозмудин болн совхозмудин малчирт күч-көлснә ик шин зөрг өгв. Партин болн правительствин бичгт кесн зааврар күүндвр кецхәв, мана района күч-көлсчир 1960 джилд хөднә тоогинь, 1956 джилд бәәснәс, холвандн икдүлх даалгьвр авчхав.

Мана района колхозмуд болн совхозмуд зургьлджд тавн джилин чилгчлә 250 мингь гар хөдтә болхмн. Селәнә эдл-ахун нег гектар газр болгьна тоод нег хөн. Эн джил хургьд авлгьна зурагьн күцәкхвдн. Ноос авлгьнг бас хойр холван икдүлнәвдн. Нидн джилнәр болхла эн джил 600 центнер ноос улү өгхвдн.

Хальмгин газрт көдлмшин өмн нуурт йовцхәх малчирин дамшлт олзлдж, үвләр хө хургьлулгьг делгү кехәр бәәнәвдн. Ода деерән 42 отар хө эрт худла харгьлулхд белдждәнәвдн. Дулан хаша-хаац бәрджәнәвдн.

Элвджд-өсдждәх малиг хогар тетгхин төлөд оданас ухалдж, колхозмуд болн совхозмудт тәрә тәрлгьнг оньгдарулхла сән болхмн гидж санджанав. Буудн культур тәрдиг хасад, өвс тәрлгьнг эл-

вәх кергтә. Мана газрт люцерн, тәрснә хөдн зургьн джил болсн бийнә, хагсу зуна бийдн, гектар болгьнас долан центнер күргьд ургьд өгнә. Малиг ногьагьр тетгьд, өвс элвгәр белдхд эн ик чинртә.

Малас гардг шимшүүс элвдждхн тускар парть болн правительств мана өмн тавсн төриг күцәхн эркл района болн тангьчирин организац селәнә эдл-аху гардлгьнг чангьгаджд ясурулцхәх зөвтә. Күч-көлсчирин депутатчирин тангьчирин Советин күцәгч комитет селәнә эдл-ахун производствн хоомагьр гардна. Колхозмуд болн совхозмуд ямаран кевәр көдлждәхиг сәәнәр ийлгьджд мелцхәхш. Тангьчирин күцәгч комитетин көдләнчир районур хойр-негн хонгар ирәд, зәрм кергтә цаас цуглулдж авад, йовджд одна. Районас тедн хәру йовхла, ардн кесн көдлмшин темдгүлгьн. Парть урдн иим йовдлг буршаджд шоодсн.

Мана районд дорас өсджд йовх көдләнчир олн, тер дотр гардгч көдләнчир чигн бәәнә. Тангьчирин гардгч көдләнчир теднд сәәнәр нөкд болад, сургьмджд, заавр өгцхәх зөвтә. Тангьчирин районур ирсн улс районд 10-15 хонгт бәәгьд, мадла хамдан көдлөд, командировкд ирсн көдлмшнә ягьджд кедджд йовхин даалгьвринә әдлән даатха.

Багьчудиг—производствин ик чинртә участкудт

Б. НАДБИТОВ,
ВЛКСМ-н обкомин сегләтр

Селәнә эдл-ахуг хурдар өсгүлгь-өргдждүлхн тускар партин болн правительствин тавсн төрмүдиг күцәлгьнд Хальмгин багьчуд шунмгьа кевәр орлцджана. Хөдчирин болн укчирин бригадмудт мана тангьгчд ода дөрвн мингь гар багьчуд, колхозникүд болн совхозмудин көдлмшчир көдлждәнә. Мал хәләджд асрлгьрн эднә кесгн ода зөвәр ик дамшлтта болкв. Хөдчирин болн укчирин комсомольск-багьчудин зу гар бригадс бурдәджд, энүнәс талдан МТФ-д комсомольск-багьчудин 25 бригадс көдлждәнә.

Хөднә төл авлгьна көдлмш комсомольчир болн багьчуд ик дөнн-нөкд болв. Тавн мингь гар көвүд болн күүкд сакманщикүд болджд көдлцхәв. Теднә хәләвр, асрлтиг сән болсн учрар, авсн хургьд кевтән бурн-бутн авч гаргьгьд.

Колхозмудин болн совхозмудин мал өсгүлгь фермст Хальмгин комсомольчирин 65 процент шахунь күч-көлсән өгч көдлждәцхәнә. Элст балгьсна „Страна Советов“ колхозин комсомолец Петр Сухов хөдчин бригад 100 хөн болгьчас 124-д хургь авад, теднән цугтн гару угагьр хадгьлв. Приозерн района „Ергенинский“—совхозд, ур Самойленко гардврта бригад бас тер кевәр сәәнәр көдлждәнә. Багьчуд-мал өсгүлгьнәр 100 укрәс 100 тугьл авад, теднән гару угагьр хадгьлв. Иим улгүр дала.

Ода колхозмудар болн совхозмудар делгү хө киргьтгн

көдлждәнә. Эн ик чинртә көдлмшт мингьгәд багьчуд орлцжд көдлждәнә. 205 комсомольск-багьчудин электрическ хө киргьлгьнә агрегатс тангьгчд бурдәджд. Хө киргьлгьнд ончта сәәнәр көдлгд комсомольчир Элст балгьсна Ленинә нертә, Сталинә нертә колхозмудт, Яшалтинск района 383-ч совхозд болн нань чигн кесг эдл-ахусд олн бәәцхәнә.

Западн, Яшалтинск, Сарпинск районд олн комсомольск-багьчудин, эрдн-шишә асрлгьна звенос көдлждәцхәнә, нарн-цецг, эрдн-шишә, нань чигн шишлн асрлгь кергьлдг культурмуд хәләджд асрлгьнд сургьлулгьчирин бригадс шунмгьа кевәр нөкд болцхаджана. Ода деерән тийм 20 бригадс болн 28 звенос бәәнә, теднд көдлждәхн 1247 сургьлулгьчир.

Болв, колхозмудин болн совхозмудин производствд багьчуд багьр орлцджд районд чигн бәәнә. Яшалтинск болн Западн районд мал өсгүлгьнә фермст 500-600 көвүд болн күүкд көдлжд йовдг болхла, Приозерн районд зугл 40-н, Юстинск районд энүнәс багь тоота багьчуд көдлжд йовна.

Селәнә эдл-ахун гаргьлд хот-хол элвәхн төлә ноолда келгьнд багьчудиг шунмгьа кевәр орлцулхн төлә тедн дунд таслвр угагьр цәәлгьврин көдлмш делгүлдж, теднә өбрхн бәәджд, районд болн өклцин комсомольск организац көдлцхәх зөвтә.

Зүрхнэ заль

Ганц йовад тачалав:
Газртан күрхлэ болх.
Амрг-джиргэлин ниньгм—
Алдго тенд харгъх!
Кеничнь чаматан медлго
Кесг цагтан дурлав;
Күрэд ирхдчнь нээллэв,
Күүндэд суухан эрлэв.
Сансн-ухалсм күцв,
Саксн иньгм харгъв.
Шин хаалгын амнд

Шидрхн, байрта таньлдв.
Алтар делгдсн хаалгъар
Алхмнад уралан шуний,
Дун, дурн, байр
Дала, тбруц чилшго.
Хойр зүрхнэ заль—
Хяартэ кодлмшин гал;
Хату күдр чолун
Хаальна, зүрхнэ зальд
БАЙДИН САҢЫГЪДЖ-АРА.

Ц. Дамдинсүрэн

Шар ишк тек

(Моньгъл тууль)

Нег дакдж брүгъяр, дееран
ут гидг бвртэ шар ишк, тек
дуньгасн бээлдэгъяр хаша-
гъас гарв. Оврас оньгдан
сээхрүлх яманд юн бээхв?
Ишк цугъяр уунэ бвриг нег
дуугъяр мактад бээв.

— Ягъсн бвртэ бврви, — гидж
теди келцхэв.

Тиигдж мактсиднь шар тек
ишк хэрүднь иигдж келв:

— Мини эн бвртн ийрин бвр
биш. Энтн деед сакүснь нил-
чяр, нег сө бсдж ургъв.
Нанд эн хурц джидситн Хур-
мси теньгрин бурхи белгидж
бгв. Унүгэрин бичкин ишксин
күзүгын таслав, тансин
арсиг шуулнав, шиньгэд уга
бвстэгийн геситн олгдж анад
цуврулнэв. Оврим ода эклэд
джашнджана. Кехяр седсан
күцэх цаг болад ирв.

Иигдж келн ббран бээсн
ишксиг эклэд эн мбргв.

Нег цббкн бдр бнэгрв.
Ишк тек бмнкэсн үлүгъяр
уурлдг болад бээв. Нам дегд
давхларн, ишкст амрл бгл
уга зовагъад, төвкүн бээд-
лин эн таслад ирв.

Нег дакдж ишк хурдж
күүндчкэд, шар ишк текд
иигдж келцхэв:

— Не сэн мана үр! Аргзулд,
бийн тат! Маниг олад, мбргэд
бээдгэн уур. Нохас улүр ав-
лч: теднэс нег-негнэснь арва-
гъад кичг гарна, болв хоорнд-
ан мел гүвдлэд бээдг тблэдэн,
теди цуглрдж багар бээдг
чадхш. Хбн болхла хошагъа-
дас үлү хургъ гаргъхш, ти-
гвчн теди хоорндан ноолд уга,
эвэр бээцхэнэ, тегэд цуглр-

ад, хамдан миньгээдэр йовиха-
на. Манд, ишкст, галзурджак
нохасас үлүр авсн дорхнь
тагчг, эвэри бээдг хббдлэ адл
болхла сэн бээдг. Эвцэгъу
бээхлэ ю болвчн кедж болх-
мн, гүвдлэдтэ күр эклхлэ—юн
чигн керг бутл уга, цуцрад
йовх збвтэ.

Шар ишк тек, тоомсрта-
ухата үгсинь соньсхар седхш.
Тер улм догшрхад, бмнкэсн
уурта болад бээв. Цугтагъ-
инь мбргх биш, бас му келэд,
хээкрдг болад ирв:

— Бор ишк тек мини кблиг
доладж бгтхэ, күрнэ зүстэнь
күзүгым мааджтха, цагъан
бнэгтэнь сахлим ясад самлт-
ха. Цугтагъитн тансиг, керг
уга ишк, бвр дееран олгчк-
нэв.

Эн уган дегд чаньгъяр хээ-
крдж келхлэри, аман ик гид-
гэр аньггалгъдж секэд оркв,

тегэд толгъа деернь нег юмн
тасрв, түүнлэнь уунэ ут бврс-
нэ хаджуднь хард унад одв.
Малч кбвүн наадлад, кеерэс
олдж авсн хойр ут бвриг эн
азд ишкн тек толгъа деер
боодж орксиг—тегэд цугъяр
медцхэв.

Күүнэ бвр зүүхлэнь, тер
бийнь уунэ толгъад дала цус-
н буув. Керм бийднэ йосн
тним ут бвр ургэсн болхла—
тер яах бээсн? Кедү цус
асхх билэ?..

Нег сэн, эн нээртэ туудж
ишкнр дунд болсн. Эн йовдл
амтн дунд гарсн болхла, ик
му юмн болх билэ.

Орчулснь КӨКТАН ЭЛДЭ.

Редакци ирсн бичгүдэс

Олна хот-хоолд оньган

Олна хот-хол ясулдж дел-
гүрүлгын кооперативн органи-
зацсин нег гол тбрнь болдж
тоолдгд мбн. Балгъсн, базрас
хол бээдг, мана теегин райо-
дар болхла, эн тбр ик чинртэ
тбр болдж тоолдгх збвтэ. Тер
дотр, ода халымг келн амтн
Сибирин газрас, Северэс болн
нань чигн кесг олн үзгэс тбрс-
кн газрун нүүдж ирджэх
цагла, олна хот-хол делгүр-
лгүнд оньган бгч, хот кедг
гермүдиг хойр-гурв холвдж
бсгх кергтэ.

Болв, эн тоот келгддэх
тбрмүдт Приозери районд ик
дуту-дунд йовдлмуд бээнэ.
Эн района совхозмудн тоод
бээх столовс, цэ уудг гермүд
ийр муугъяр кбдлжэцхэнэ.
Района гардачрин нүднд бээх,
центр деерк столовин бийнэ
кбдлмшэри наадкасн холд га-
рсн уга. Столовд кесн хотнь
му болчкад, амтн уга. Бидн
махн элвг районд бээнэвдн.
Столовд болхла, оньдинд
махн уга хот кенэ, эн учрар
хойрдгч блюд даньгин кехш.
Одгэ цагт, альд болнигн

бодниг хулдгднэ. Тер бийнэ,
столовд хотан бодниг угагъяр
кенэ. Шин маньгърсн, укроп,
петрушки, шавель ним зүсн-
зүул хотд амт орулдг ноъан
темсн нам үзгдхш. Тедниг керг-
тэн авч чигн бээхмн уга. Ода
үсэр түрджэх йовл уга болх.
Мана столовд болхла үсэр ке-
сн лапша, кисель биш, нам
ксфе, эсгилж халымг цэ чигн
чанхш. Складар олн зүсн кру-
па кевтнэ, столовд эннь бас
уга. Халун эклчксн цагла, олн
зүсн зер-земшэр кесн, унд
хэрүлдг усн кергтэ, эсгидж
нам бдмгэр квас кех кергтэ.
Ода бсэя халлгын, даруд
тэрэ хуралгын эклхмн. Намр
күртл кесг олн колхозникүд,
совхозин кбдлмшчнр кеер га-
рч кбдлмш кечхэх. Теднэ
хот-хослин диглдж, цаглань
шимтэ хотинь бел кех, унда-
сн цаглань уух усинь белдл-
гн, ик чинртэ тбр.

Эн деер келгдсн тбрмүдиг
ганцхн кооперативн организац
күцэдж чадшго, района парт-
ийн, советск болн комсомоль-
ск цуг организацсин эрки төрн
К. БОГОМЛОВ.

Нарт делкэн бээдлин туснар

„Коламбия бродкастинг сис-
темин“ корреспондентслэ кесн
үр Хрущевин күүндвэр, газа-
дин орн-нутгудар ик гидгэр
соньмсцхав. Июнин хойрт тер
күүндвриг Соединенн Штатсин
105 телевизионн, 100 радиостан-
цс келүлдж соньмсцхав. Дакад
тер күүндвр Англин, Швецин
болн нань чигн орн-нутгудин
телевизионн станцсар бггдв.
Газадин орн-нутгудин барин
соньсхвэр болхла, тер күүн-
двриг бгхэр, эсгидж дакн нег
давтарседсн американск болн
газдин орн-нутгудин радио
болн телевизионн компаньсин
кесг сурврумуд „Коламбия“ гидг
компань авдгдж.

Н. С. Хрущевин бгсн хэрү
нарт делкэн сургүульта-медрт-
тэ олн дунд, ик гидг санл-то-
лөр уула. „Советск гардчг
деятелин келсн уг йилгээн
гидг оньчтагъяр, эрки чинртэ
политическ документ гидж хэ-
лэгддэнэ. Күүндврт келгдсн
тбрмүд нарт делкэд ик гидг
чинртэ гидж, төвкүн бээлггиг
харсгч нбкднр цугъяр тоол-
джацхана“, — гидж французск
„Либерасен“ гидг газет тод-
лдж темдгддэнэ.

Нарт делкэн килннэгъу бэ-
элггиг номгүрулхин туст нег
мбслгч ишкдл кехин туск ду-
удвр үр Хрущевин күүндврт
экиэснь авн сүл күртлнь бээ-
нэ. „Олн амтн төвкүн, ни
кевэр, йсста гидг күмн кевэр
бээхэр седджацхэнэ“, — гидж үр

Хрущев герчлв. Эн угнь цуг
олн улсин күслэ болн ухан-
седклэ харгъджана. Эн күсл,
седкл-ухаг күцэхин тблэ ю кех
кергтэ? Ю кехин туск хаалгъ
тер күүндврт заагддж келгд-
дэнэ.

Олн амтн төвкүн, аамшг
уга бээлггиг тетгхин туск ач
иктэ тбриг күцэлггиг цугъара-
гъаснь түрүлдж Советск Ссюз
болн Америкин Соединенн
Штатс йилгхнь мел лавта үнн.
Кемрджэн эн хойр орн-нутг
хоорндан сэн бээхлэ, йиртм-
джин олн улсд цугъараднь олзта
болхмн. Американо-Советск
хоорндк бээдлггиг ясулдж чи-
клхин туск программг Н. С.
Хрущев тодрхагъяр заадж кел-
в. Терүг күчихн эрkd, амтнн
түрүн болдж хулд-гүулгэ кел-
ггнэ халхар бээх саалтсиг
уурулхмн гидж эн келдженэ.
Хоорндан хулд-гүулгэ кегъэд,
промышленностин делгратин,
селэнэ элл-ахун, культурн
диалврумүдн дамшлтан селел-
пидж болхмн. СССР-н болн
США-н олн амтс хоорнд зал-
гълда икэр бэрх кергтэ. Соци-
стическ болн капиталистическ
— хойр зүсн системин хо-
орнд экономическ дбрдлэ кедж,
дан уга төвкүнн тегш бээлгг
теглгүнд Советск Ссюз чидл-
күчэн лавта тавдженэ Н. С.
Хрущевин күүндврт бас нег
давтдж баттагъяр келгддэнэ.

Тиигдж тегш, ни бээлггн
ямаран айта гидж ашан үзүл-
дннь мана орн-нутг Финлянд
хойрин хсорнд бээх бээдл ит-
кмджтэ гидгэр герчлдж үзүл-
дженэ. Финлянд ода
Н. А. Булганин болн Н. С. Хру-
щев гиичлдж олцхасн бээц-
хэнэ. Хельсинкид босдж үг
келхлэри, июни 6-д Н. А. Бул-
ганин иигдж герчлв: „Советск-
финск хоорндк бээдлин гол-
ль—нег-негнэньн госуларст-
венн туслнь янзиг болн газа-
дин бдмэ уга, тегш збвтэгъяр
бээлггиг, эврэ-эврэннь орн-
нутгин дотр-дундин тбрт эс
орлцлггиг бат кевэр бэрлггн

деер ундслгддженэ. Иигдж
тегш, төвкүн бээлггиг бэр-
лггн — мана хойр орн-
нутг хоорнд ни килмджтэгъ-
эр бээлггиг цуг халхарнь
бргджулхд кергтэ аргъ учрав,
хоорндан нег-негнэ медлцдг,
и т г х, нег-негндэн олзта-
орута хулд-гүулгэ кегъэд,
экономическ дбн-тусан күр-
глцэд, культурн болн научн
залгълда бэрх хаалгъ секв“.

Советск гиичнриг Финлян-
дд бргмджтэгъяр тосцхав.
Н. А. Булганин болн Н. С. Хру-
щев гиичлдж ирлггн—хам хоша
бээх улсин сээхн збвшэрл-
нэгъу седклиг болн нег-не-
гнэ медлцлггиг улм сээнар
батлдж, хойр орн-нутг хоорн-
дан дбн-тусан күрглцдг кбд-
лхд улм шин эв-аргъ учрах
гидж финск бар батлдж тем-
дгддженэ. Хам-хоша бээх
хойр орн-нутгин иньгллггн
гүн, бат үндстэ болджахиг,
советск гардачнр гиичлдж ирц-
хэсн йовдл дакн нег давтдж
үзүлджэнэ гидж „Мааканса“
гидг газет бичдженэ.

Советск-финляндск хоорнд
сэн бээдл делгратин дамшлт
збвэр сургүмджтэ, „Эврэ сэн
дурн-седкл бээсн хббн, нарт
делкэн орн-нутгуд хоорнд
кегч цуг күүндврумүдт иим
ашмуд күцдг болхинь бидн
гүн кевэр иткдженэвдн“, —
гидж „Кансан уутисет“ гидг
газет герчлдженэ.

Кемрджэн збвшэрлт кехд
хойр нүүрин шулт бээхлэ,
нарт делкэн зүткдтэ цуг
тбрмүдиг дигинь олдж хагъ-
лдж болх бээснь мел лавта
болджана. Ниилгсн Келн-амт-
син Организация, зер-зевиг
агслггнэс гаргълггнэ комиссин
ода Лондонд заседать кеджэх
подкомитетин кбдлмшт ода
нарт делкэн общественность
оньган тусхаджацхана. Зер-
зевиг агслггнэс гаргълггнэ
туск тбриг хагълхла, нарт-
делкэн агъу дарунь цеврлгдэд
одх билэ гидж индийск „Сва-
дханата“ гидг газет мел чи-
кэр темдгддженэ. Тууг күц-
хин тблэ Советск Ссюз бий-
дэн бээсн аргъан цугтнь
кедженэ. Ядерн сбрлггиг уур-
улцхай, водородн болн ядерн
селмсиг уурулцхай, зертэ-зев-
тэ күчиг хасцхай, дакад зер-
зевэр агслггиг тбруц уурул-
лггнур ирцхэй—гидж западн
державст бидн келдженэвдн.

Н. С. Хрущевин темдглсэр
болхла, „мана программ бол-
хла, нам бичкнэс авн чигн
эклхмн, зүгл эклх кергтэ“—
ггсн ним.

Болв, западн державс орма-
сн кбндрджэцхэхш. Угэр зүткэ
келггэри теди, тиигэд чигн
джаньгърта тбриг улм ора-
дулад, хутхад, бээцхэнэ. Ту-
унэс даву, западн державс нам

хооран цухрихана. Зер-зевиг
агслггнэс гаргълггнэ комис-
син подкомитетин, июни 5-д
болсн заседань деер, Англин
представитель Нобл, атомн
селмтэ орн-нутгуд тууган дэ-
анд олзлшговдн гидж уган
бгтхэ гиснэ бмнэ—эн хадж-
гэр гидж босдж келв. Энунас
невчк урдхнь, эн Нобл бийнэ,
ттигдг уган бгч даалгъвр ав-
хиг күцдг болх эв-аргъ бэ-
энэ, — гидж келдженэ бээсн.

Подкомитетд Советск Ссюз
звраннь шин селвгэн орулдг
бгснэс нааран сар улу болв.
Зер-зевэр агслггиг күцхин эр-
кд „западт ик гидг йовуд“
учраджана гидж американск
бар советск тер шин селвгиг
унлсн. Болв, западн державс
эврэннь сүв-селвгэн ода күртл
орулдж бгэд уга. США-н, Ан-
глин болн Францин представи-
тельмүд „күүндэ келггиг нег
долан хонгт, эс гидж нам са-
рдан хооран саах“ тоолврта
бээцхэхиг „Ньюсуик“ гидг
журнал бичдг медүлджэнэ.

Зер-зевиг агслггнэс гаргълг-
на туск тбрэр збвшэлг келггнэ
саалтг болхар седдж, американ-
ск гардгч улс, эн-тбр хагълггиг
нарт делкэн наадк тбрмүдлэ
залгълдулна, теднэс негнь Гер-
маниг негдүлггнэ туск тбр-
„Соединенн Штатсин инм бэ-
эдл, кех кергиг „кблэрнэ
толгъа кегъэд“ кблврүлхэр
седдгэх йовдл болджана гидж
„Юманите“—газет тер учрар
мел чикэр заадж бичдженэ.
Соединенн Штатс Западн Гер-
маниг зер-зевэр агслгг кеджэх
политик, Германиг негдүл-
ггнэ саалтг болджахнь келд
болв чигн ил медгднэ гидж
газет темдгддженэ.

Н. С. Хрущевин кесн күү-
ндвр, советск гардачнр Фин-
ляндд гиичлдж олггн, зер-
зевиг агслггнэс гаргълггнэ тус-
к советск сүв-селвг—эн тоот
цугъяр Советск Ссюзин төв-
күн бээлггнд дурта полити-
кн үзүлджэнэ, нарт делкэн
общественность эн тбрмүдт ик
оньган тусхаджана. Орсмудин
кеджэх тбрмүд „бацдж болш-
го эклц кечкв“ гидж англий-
ск „Некс крсникл“ гидг газет
бичдженэ.

Западн реакционн улсин бэ-
эдлин туст болхла, Америкд
збвэр нилчтэ „Бизнес уик“
гидг журнал збвэр илднэ кел-
дженэ. „Збвшэл келггнэ ган-
цхн ицгтэ улнь болхла—США
чидлэн үзүлдж күүндвр кедж
чадхан медүллггн болджана“
гидж журнал бичдженэ. „Биз-
нес уик“—журналин нургъ
ташрлдж, зогсджах, нарт дел-
кэн збвшэл келггнэ амери-
канск ошатнр хуучрсн, аргънь
тасрсн позиция харсджацхана.
Гайвггэл кмн болджахов!
В. Харьков.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.

Халымг таньгчин „ХАЛЫМГ УНН“, „СОВЕТСКАЯ КАЛМЫКИЯ“ газетсд бичгдлггн бола

Бичгдлггнэ үннь: джилдэн — 52 арслнь 20 деншг;
9 сардан — 39 арслнь 15 деншг; 6 сардан — 26 арслнь
10 деншг; 3 сардан — 13 арслнь 05 деншг; 1 сардан — 4
арслнь 35 деншг.

1957-ч джилин май сарин 1-с авн таньгчин, балгъ-
сна, районин „Союзпечатин“ отделенсь болн связин от-
деленсь болн почтальонмуд болггн цугъяр газетд бичг-
длггиг кедженэ.

„СОЮЗПЕЧАТЬ“